

Öğrenci Geribildirimlerinin Mesleksi Beceri Eğitimi Programı Değerlendirmesinde Kullanılması

Using Students' Feedback for The Evaluation of Clinical Skills Training Program

Arif Onan, Ece Abay, Orhan Odabaşı

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ÖZET

AMAÇ: Öğrencilerin eğitimlerine yönelik öz değerlendirmeleri program geliştirme çalışmaları için değerli veriler sunmaktadır. Tıp Fakültesi öğrencilerinin mesleksi beceri laboratuvarında gerçekleştirilen yüzeysel suture atma becerileri ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesidir. Çalışma, 2012-2013 akademik yılı öğrenci geribildirimlerini, dikkate alınan yönlerini, izleyen yılın geribildirimlerindeki benzerlik ve değişimleri araştırmaktadır.

YÖNTEMLER: XXX Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, öğrenci geribildirimlerini ve eğiticilerin görüşünü dikkate alarak programda düzenlemeye gitmiştir. Her iki akademik dönemde de öğrencilerin değerlendirme formlardan elde edilen nicel ve nitel veriler, birbirlerini destekleyen ve ayırışan yönüyle betimleyici tarzda birlikte ele alınmıştır.

BULGULAR: İlk dönemde görece düşük olan "Eğitimi yeterince tekrarlama", "destek alma" ve "yetkinlik" bildirimleri ikinci dönemde anlamlı şekilde yükselmiştir. Genel olarak nitel verilerin nicel verilerle uyumlu olduğu, birkaç önermede ise farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

TARTIŞMA: İlk dönemde görece düşük olan "Eğitimi yeterince tekrarlama", "destek alma" ve "yetkinlik" bildirimleri ikinci dönemde anlamlı şekilde yükselmiştir. Genel olarak nitel verilerin nicel verilerle uyumlu olduğu, birkaç önermede ise farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Program değerlendirme, Geribildirim, Beceri, Eğitim

ABSTRACT

INTRODUCTION: The practices in clinical skills laboratories can be safely and effectively conducted. The self-evaluations of the students on their education provide valuable data for program development. The aim of the study was to evaluate the feedback of the medical students on superficial suturing skills conducted in clinical skills laboratories. The study investigated the feedback of the students in 2012-2013 academic year, the parts that were taken into account, and the similarities and differences in the feedback of the students in the consequent year.

METHODS: The Department of Medical Education and Informatics in XXX University Faculty of Medicine achieved appropriate program developments regarding the feedback the students and faculty members. The quantitative and qualitative data gathered from the students' feedback forms in the consequent academic years were studied in a descriptive way with supporting and differentiating components.

RESULTS: The level of the students' feedback became higher for the items, "Appropriate repetition of the training", "receiving support, and "competence" which were relatively lower in the first academic year. In general, qualitative data were compatible with quantitative data, with only a few exceptions.

DISCUSSION: The program development process was welcomed by the students and it was reflected on the student feedback. The comments about some propositions didn't change, and were still parallel to the former results. The values for reliability and validity of the form revealed that the evaluation form was functional.

Keywords: Program evaluation, Feedback, Skill, Training

İletişim (Correspondence):

Dr. Arif Onan

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara
Tel: 03123052617 / E-mail: aonan@hacettepe.edu.tr

GİRİŞ

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulunun kurulması ve tıp eğitimin ulusal standartlarının tanımlanmasıyla, Türkiye'deki tıp fakültelerinin eğitim programlarını mezuniyet öncesi tıp eğitimi ulusal standartları ile uyumlu hale getirmeye ve eğitimlerinin niteliğini arttırmaya yönelik çabaları görünür hale gelmiştir. Tıp Eğitimi Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği tarafından 23 tıp fakültesi akredite edilmiştir. Ulusal Yeterlikler Çerçevesi, tıp fakültelerinin hekimlik uygulamalarına, eleştirel ve bilimsel düşünce ve yaklaşıma, profesyonelliğe yönelik yeterliklere sahip mezunlar yetişmesini güvence altına almayı amaçlamaktadır(1).

Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (MÖTEUÇEP) eğitim çıktılarına (yeterliklere) dayalı yaklaşımı benimsemektedir(1). Eğitim programlarında, mezuniyete yönelik önemli yetkinlik alanlarından birini temel klinik bilgi ve beceriler oluşturmaktadır. MÖTEUÇEP' te mesleksi beceriler listesi temel hekimlik uygulamaları listesi olarak geçmektedir ve beceriler için farklı öğrenme düzeyleri belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleksi beceriler konusunda yeterli olmaları ve bu becerilerin belirli standartlara dayandırılması, hangi becerilerin ne düzeyde kazandırılacağına tesadüflere bırakılmaması temel hedefler arasındadır(2). Fakülteler tıp eğitiminin amacı ve mezun yeterliklerini belirlemek, bu yeterlikleri eğitim dönemlerine göre düzeylendirmek, eğitim programlarını geliştirmek ve uygulamak durumundadır. Doğal olarak, klinik becerinin de yeterliğe dayalı öğrenme yaklaşımına uygun biçimde öğretilmesi beklenmektedir. Hekimlik uygulamalarına yönelik eğitimin öğrenme yöntemleri klinik beceri laboratuvarları ve simüle hasta merkezlerinde gerçekleştirilen yapılandırılmış öğrenme etkinliklerini içermelidir(1).

Mesleki becerilerin öğretilmesinde, psikomotor becerilerin öğretilmesi çerçevesinde öğrencinin beceriyi taklit, kontrol ve otomatikleştirme basamaklarına uygun hareket edilmektedir(3). Örneğin, teorik eğitim sırasında öğrencilere video eşliğinde uygulama basamakları tek tek açıklanmakta, eğitim rehberinde yer alan basamakların her bir basamağın uygulaması gösterilmekte, tüm basamakların gösterimi bittikten sonra da uygulama kesinti olmaksızın gösterilmektedir. Eğitici uygulama sırasında dikkat edilmesi gereken noktaları da vurgulamaktadır. Teorik eğitim bittikten sonra beceri laboratuvarında, her öğrenciden aynı uygulamayı,

aynı sıra ve doğrulukla yapmasını istenmektedir. Öğrenci uygulamayı yaparken akranları ve eğiticiden geribildirim almaktadır. Uygulama tam anlamıyla doğru yapılanaya kadar, öğrenci tekrar etmektedir. Böylece her öğrencinin uygulamayı tam öğrenmesi ve beceride yeterli hale gelmesi hedeflenmektedir(2).

Tıp fakülteleri, eğitim programlarını ve öğrencilerin gelişimini izlemek, programa ilişkin görüş ve önerilerin ele alınmasını sağlayan bir program değerlendirme sistemi kurmak ve düzenli olarak öğretim üyesi ve öğrencilerden geribildirim almak durumundadır(4). Programın değerlendirme, program geliştirme ve öğretim tasarımı sürecinin bir parçasıdır. Programı değerlendirme, programın geliştirilmesi ve/veya etkinliğinin gösterilmesi amacıyla yönelik olarak eğitimle ilgili verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması süreci olarak tanımlanmaktadır. Program değerlendirme ile öğrenme hedeflerine ne derecede ulaşılabildiğini saptamak mümkün olabilir ve sonuçlar programın iyileştirilmesi yönünde kullanılmalıdır.

Öğrencilerin eğitim uygulamalarına yönelik geribildirimleri, eğitim-öğretim stratejilerinin değerlendirilmesi, geliştirilmesi ya da değiştirilmesine yönelik ipuçlarını barındırır. Öğrenci geribildirimlerinden elde edilen bulgularla program değişiklikleri yapıldığı ya da programın etkililiği için öneriler geliştirildiği görülmektedir. Uygulanan programın öğrenenin öğrenme hedefine odaklanma, kendi öğrenme sürecini izleme, zorlukları fark etme, öğrenme sürecini gereken koşullara göre ayarlama becerileri kazanmasını sağlayacak etkinlikleri içermelidir. Öğrenciler eğitim gereksinimleri konusunda öz değerlendirme yapabilmeli, bu becerilerini kullanabilecekleri etkinliklerle karşılaşmaları sağlanmalıdır.

Öğrenci geribildirimleri, biçimlendirici (formative) değerlendirme amaçlı kullanıldığında öğretimin iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde başlangıç noktası olabilir. Öğrenci geri bildirimlerinin, biçimlendirici değerlendirmede eğitim sürecinin bir parçası olarak kullanılması önerilmektedir. Böylelikle eğitimlerinin kalitesini geliştirmeye yönelik sürekli çaba gösterildiğine dair öğrencilere açık mesajlar da verilmektedir(5). Öğrenci merkezli eğitimde öğrencilerin öğrenme ve gelişmelerinin ölçülmesinin yanı sıra öğrenme deneyimleri sırasındaki memnuniyetlerini de değerlendirilmesi ana unsurlardan biridir(6). Öğrenci merkezli yaklaşımın bir başka olumlu yönü öğrenciye sürekli geribildirim vererek kendini geliştirmek için fırsat sunmasıdır. Geribildirim

öğrencinin etkili öğrenmesi için vazgeçilmez bir unsurdur(7).

Eğitim kurumlarının psikometrik çalışmaları yapılmış, geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış geri bildirim formları kullanarak, öğrenci değerlendirmelerini elde etmeleri son derece önemlidir. Psikometrik süreçler izlenerek geliştirilen öğrenci geri bildirim formlarının kullanılması formun geçerli ve güvenilir olduğunun göstergesidir(5). Değerlendirme formlarının özellikle değerlendirilecek ana tema ve kategorilerin ve bunlarla ilişkili olabilecek alt konuların uygun seçilmesi ve özellikle tutumu değerlendiriyor olması gereklidir(6).

2012-2013 akademik yılı sona erdiğinde XXX Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı (TEBAD) İyi Hekimlik Uygulaması (İHU) Programı'nda yüzeysel sütür atma ve alma konulu mesleksi beceri eğitimine yönelik öğrenci geribildirimleri ve eğitici değerlendirmelerinde sorunlar olduğu görülmüştür. Ortak görüş, becerinin gerçekleştirilmesi için öğrenciye yeterli sürenin sağlanamadığı, grupların kalabalık olduğu, öğrencinin beceriyi gerçekleştirmeye yönelik algısının olumsuz etkilendiği şeklindedir. Bu amaçla TEBAD, yüzeysel sütür atma ve alma beceri eğitiminde grupları ikiye bölüp uygulama sayısını iki katına çıkartma ve 2013-2014 akademik yılında programı yeni biçimiyle uygulama kararı almıştır. Bu betimsel çalışma, değişiklik öncesi ve sonrası yıllara ait öğrenci geribildirimlerini derinlemesine ve karşılaştırmalı olarak inceleyerek, öğrenci geribildirimlerindeki değişimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

YÖNTEMLER

XXX Üniversitesi Tıp Fakültesi TEBAD, İyi Hekimlik Uygulamaları Programı altında yer alan eğitimleri yönetmek için elektronik ortamda kullanılan e-portfolyo uygulaması oluşturmuş ve kullanmaya başlamıştır. E-portfolyo uygulamasının geliştirilmesinde açık kaynak kodlu Plone 4.02 içerik yönetim uygulaması kullanılmıştır. E-portfolyo öğrencilerin gelişimlerini, değerlendirme sonuçlarının eğitim ortamının ayrılmaz bir parçası olarak sürekliliği sağlanan bir döngüyle paylaşılmasını olanaklı kılmıştır. Öğrenciler internet üzerinden ve kendi hesaplarını kullanarak uygulamayı kullanmakta, tanımlanmış görevleri yerine getirmektedir. E-portfolyo uygulaması aynı zamanda öğrenci ile kurumun iki yönlü iletişimine de olanak sağlamaktadır.

Ortamdan toplanan geribildirimler o programdan sorumlu öğretim elemanına, oradan da kolaylaştırıcı (tutor) öğretim üyesine aktarılmaktadır. Öğrenciden gelen anlık mesajlara TEBAD ve ilgili öğretim elemanı yanıtıyla geri dönebilmekte ve böylece sürecin aktif ve katılımlı olması sağlanmaktadır.

İHU Programı içerisinde Dönem III öğrencileri yüzeysel sütür atma ve alma becerisi için 8 alt gruba bölünmekteyken program değişikliği sonrası 16 gruba bölünmüşlerdir. Her bir grup birer hafta arayla aynı gün ve saatte küçük gruplarda beceri uygulamasına katılmaktadır. Yapılan her bir uygulamanın sonunda öğrencilerden uygulama ile ilgili elektronik ortamda geribildirim formunu doldurmaları istenmektedir. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili sorulara yer verilmemektedir.

Bu çalışmada 2012-2013 ve 2013-2014 akademik yıllarında yüzeysel sütür atma ve alma eğitimi alan iki farklı dönemde toplam 728 öğrencinin geribildirim formları değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun hareket edilmiştir. Geribildirim formundaki sonuçlar üzerinden yapılan değerlendirmelerde SPSS 15 paket programı kullanılmıştır.

Veri Toplama ve Ölçme Aracı

Form ile öğrencinin dersi ve öğrenmesini değerlendirmesi amaçlanmaktadır. Formun dersi değerlendirme maddeleri öğretim tasarımı, öğretim tekniği ve eğitici başlıkları altında toplanırken, yeterlik, memnuniyet gibi maddeleri ise öğrenmeyi değerlendirme başlığı altında yer almaktadır(5). Form 13 maddeden oluşmaktadır ve 12 madde 5'li likert derecelendirme ile puanlanmaktadır. Açık uçlu 1 soru ile öğrencinin derse ilişkin öneri ve eleştirileri alınmaktadır. Formdan en yüksek 60, en düşük 12 puan alınabilmektedir (Tablo 2).

Katılımcılar

Araştırma evreni XXX Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem 3 öğrencileridir. Öğrenci sayısı 2012-2013 akademik yılı için 453, 2013-2014 akademik yılı için 467'dir. Geribildirim formlarını geçerli biçimde dolduran öğrenci sayısı 2012-2013 akademik yılında 316 (%70) öğrenci, 2013-2014 akademik yılında 412 (%88) öğrencidir.

İki farklı döneme ait öğrenci geribildirimlerinin karşılaştırılmasında Mann-Whitney U test istatistiği kullanılmıştır. Veriler incelendiğinde testin gerekliliklerinin karşılandığı görülmüştür. Nicel veriler öğrenci geribildirimlerinin medyan farklılığı

üzerinden yorumlanmıştır. Nitel verilerin değerlendirilmesinde yazarların tümü görev almıştır.

Tablo 1. Formun test-yarı test Alpha, korelasyon ve katsayı değerleri

Academik Yıl	N	Alpha			Formlar arası korelasyon	Spearman Brown Katsayısı
		Testin Bütünü	1. Yarı	2. Yarı		
2012-2013	316	,909	,832	,818	,870	,931
2013-2014	412	,916	,833	,866	,851	,920

Tablo 2. Yüzeysel sütür atma ve alma beceri eğitimi öğrenci geribildirimleri dönemsel karşılaştırma sonuçları (A: 2012-2013, B: 2013-2014 akademik yılı)

Önermeler	A Yılı Ort.	B Yılı Ort.	A Yılı Sıra	B Yılı Sıra	Man-Whitney U	Z	P	r
Eğitim filmi yeterliydi.	4,67	4,62	1	8	54409,5	4,48	0,00	0,17
Kuramsal eğitimde eğitici yeterliydi	4,50	4,65	5	5	62677,5	0,99	0,32	
Eğitimim sırasında yeterince eğitmen desteği aldım.	4,46	4,68	8	3	60585	1,92	0,06	
Beceriye yeterince yineleme olanağı buldum.	3,94	4,43	12	11	45382,5	7,96	0,00	0,30
Kendi kendime yapmam iyi öğrenmemi sağladı.	4,50	4,71	4	2	60000	2,32	0,02	0,09
Eğitim materyalleri yeterli miktardaydı.	4,06	4,65	11	6	51606	5,34	0,00	0,20
Olumlu geribildirimler motivasyonumu artırdı.	4,38	4,64	9	7	56253	3,94	0,00	0,15
Öğrenim rehberlerinde beceriler uygun basamaklandırılmıştı.	4,62	4,66	2	4	57548,5	2,97	0,00	0,11
Eğitim sonrasında kendimi yeterli hissettim.	4,20	4,42	10	12	62400	1,24	0,23	
Eğitimim sınıf düzeyim için uygun olduğunu düşünüyorum.	4,49	4,44	6	10	54973	4,27	0,00	0,16
Eğitimi almaktan memnunum.	4,60	4,71	3	1	62793,5	1,03	0,30	
Beceriye meslek yaşantımda kullanabileceğimi düşünüyorum.	4,48	4,61	7	9	55524,5	4,17	0,00	0,15

BULGULAR

Geribildirim Formunun Geçerlik ve Güvenirliği

Geribildirim formu TEBAD öğretim elamanları tarafından hazırlanmaktadır. Formlarındaki sorular daha çok uygulamanın içeriğine, yeterliliğine ve öğrencinin kendi öğrenmesine yöneliktir. Formun maddeleri öğretim tasarımı, öğretim tekniği, eğitici ve öğrenmeyi değerlendirme temaları altında kümelenebilir. Alan uzmanlarınca formun kapsam ve görünüş geçerliği değerlendirilmiş, formun yeterli düzeyde olduğu bildirilmiştir.

Testin güvenirliliğine yönelik her iki döneme ait geribildirimlerin test-yarıya bölme yöntemi uygulanarak güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Testin bütünü için yüksek düzeyde Alpha değerleri sırasıyla, 909 ve 916 elde edilmiştir. Formlar arası iyi düzeyde korelasyon değerleri elde edilmiştir (Tablo 1). Formun geçerlik ve güvenilirlik performansları dikkate alındığında, öğrenci geribildirimlerinin alınması ve değerlendirilmesi için uygun bir araç olduğu düşünülmektedir.

Dönem 3 öğrencilerinin mesleksi beceri uygulaması ile ilgili geribildirim sonuçları Tablo 2’de yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin genel olarak geribildirim puan ortalamaları ilk yıl için 4.41, ikinci yıl için 4,60’tır.

Önermelere ait nicel ve nitel bulgular

1. Eğitim filmi yeterliydi.

Çalışmadaki ilk dönem öğrencileri beceri filminin kısa tutulmasını istiyor. Beceriye tekrar edebilmek için sürenin yetmediğini düşünüyorlar. Her iki dönemde de birkaç öğrenci videoda gerçek dokuda yapılan işlemi de görmeyi istediklerini belirtiyorlar. Önermenin ilk dönem puan sırası 1 iken, ikinci dönem puan sıralaması 8. sıraya geriliyor. Nicel veriler arasındaki istatistiksel anlamlı farklılık ($U = 54409.5$, $p = 0.001$, $r = 0.17$) nitel verilerle desteklenmiyor.

“yararlı olduğunu düşünüyorum. Bize izletilen video yeterliydi. Anlatan eğitmen ve uygulama yaparken yanımda bize yol gösteren eğiticimiz çok iyiydi.”

2. Kuramsal eğitimde eğitici yeterliydi.

Her iki dönemde de öğrenci geribildirimlerinde eğiticinin teorik anlatımı ile ilgili olumlu ifadeler ar. Dönemsel puanların farklılığı istatistik yönden anlamlı değil ($U = 62677.5$, $p = 0.322$). Nicel ve nitel verilerin uyduğu görülüyor. İki dönemde de aynı film kullanıldığı ve eğitici kadroda değişim yapılmadığı düşünüldüğünde bu durum beklendiği bir sonuç gösteriyor.

"Beceri eğitiminde eğitim filmi genel olarak yeterliydi. Eğitim materyalinden herkese yetecek kadar vardı. Eğitimcimim ilgiliydi. Ayrıca eğitimcimimin verdiği geri bildirimler de olumlu etkiledi. Kendi kendime yapmam tabii ki olumlu etkiledi. Beceriye yeterince yineleme fırsatı buldum..."

3. Eğitimim sırasında yeterince eğitimcimim desteği aldım.

Önermenin ilk dönem puan sırası 8 iken, ikinci yıl sıra 3'e yükseliyor. Puanlar arası istatistik fark anlamlı değil ($U = 60585, p = 0.055$). Nicel veriler ile nitel veriler uyuşmuyor. Uygulamada destek alma ile ilgili yakınmalar ilk dönemde daha çok yer alıyor. Yeterli destek alamadıklarını ve kendilerine gerekli özenin gösterilmediğini düşünüyorlar. İkinci dönem öğrencilerin olumlu bildirimleri belirgin olarak artış gösteriyor.

"... Beceriye uygularken yeterince eğitimcimim desteği aldım gayet keyifli geçti eğitimi aldığımdan memnunum Eleştirecek herhangi bir şey olduğunu sanmıyorum ama meslek yaşantımda kullanabilmem için hastaya uygulanırken izlemem gerektiğini düşünüyorum..."

"Geçen seneyle kıyasla grupların küçük olması, beceri eğitiminde eğitici ile daha fazla temas kurmamı sağladı ve daha iyi öğrenmem için yardımcı oldu. Dikiş atma becerisinin -en azından basit dikişin- her doktorun bilmesi ve yeri geldiğinde seri bir şekilde uygulayabilmesi gereken bir beceri olduğunu düşünüyorum."

4. Beceriye yeterince yineleme olanağı buldum.

İlk dönem öğrencilerinin bu önermeye ait puanları en düşük düzeydedir. Dönemlerin puanları arasındaki istatistik fark anlamlıdır ($U = 45382.5, p = 0.001, r=0.30$). Nitel veriler nicel verileri destekliyor. Genel olarak öğrenciler daha çok pratik yapmak istiyor. Aynı beceriyi yıl içerisinde tekrarlamak istiyor.

"Eğitim grupları biraz daha az kişiden oluşsa daha çok tekrar imkanı bulabiliriz ve bu iyi öğrenmemiz için çok etkili olur"

"kalabalık gruplar olduğundan yeterince tekrar edemiyoruz. Beceri eğitimi iki gruba bölünerek yapılabilir"

5. Kendi kendime yapmam iyi öğrenmemi sağladı.

Önermenin ilk dönem puan sıralaması 4 iken, ikinci dönem puan sıralaması 2. sıraya yükseliyor. Puanlar arası istatistiksel fark anlamlıdır ($U = 6000, p = 0.02, r=0.09$). Nitel veriler nicel verileri desteklemektedir.

"Eğitimi 3. sınıf için uygun buluyorum. Ancak değişik çeşitlilikte dikiş atma yöntemlerinin de bu eğitime dahil edilmesi bu oturumu daha faydalı kılacaktır. Eğitimin klinik ortamında uygulamasını daha sonra ara ara gözlemlememiz bu eğitimi bizim için daha faydalı kılacaktır. Eğitimin 4 kişiyle ve gözetmen eşliğinde yapılması pratiği daha iyi uygulayabilmemiz açısından çok faydalı oldu."

"Eğitimcimim ile interaktif çalışarak ve hatalarımızı görüp yaptığımız hataları düzelterek eğitimde ilerledik. Dikiş atmayı dönem 3 öğrencisi olarak yeterli düzeyde öğrendiğimi düşünüyorum."

6. Eğitim materyalleri yeterli miktardaydı. Önermenin ilk dönem puan sıralaması 11 iken, ikinci dönem puan sıralaması 6. sıraya yükseliyor. Dönemlerin puanları arasındaki istatistiksel fark anlamlıdır ($U = 51606, p = 0.001, r=0.2$). Nitel veriler nicel verileri destekliyor. İlk dönem öğrencilerinin uygulama için yeterli zamanı bulamamayı maket sayısının azlığı ve malzeme yetersizliği ile ilişkilendirme eğilimi var.

"Bir masada 12 öğrenci oluyor. Her biri 10 dk yapsa, ilk bitirenle son bitiren arasında 2 saatten fazla zaman oluyor. O yüzden millet erkenden yapıp gitmek istiyor haliyle. Bence grup daha küçük alt gruplara bölünmeli ve o gün birden fazla oturum yapılmalı. Hem kimse saatlerce orada bekleyip 3. sınıf gibi zor bir senede değerli vaktini boşa harcamaz hem herkes daha motive bir şekilde katılır, hem herkes bütün basamakları yapabilir. Hem de insanlar ihuya gelirken "nasıl bitecek bu ders şimdi" diye düşünmez."

"Eğitimcim sayısı artırılmalı, gruplardaki öğrenci sayısı seyreltilmeli". "Materyallerin sayısı ve nitelikleri yeterli düzeyde değildi". "Dikiş attığımız materyal gerçek insan dokusuna benzemiyor gibiydi."

7. Olumlu geribildirimler motivasyonumu artırdı.

Önermenin ilk dönem puan sıralaması 9 iken, ikinci dönem puan sıralaması 7. sıraya yükseliyor. Dönemlerin puanları arasındaki istatistiksel fark anlamlıdır ($U = 56253, p = 0.003, r=0.15$). Nitel veriler nicel verileri destekliyor. Her iki dönemde de öğrencilerin olumlu geribildirimleri eğitici ile sınırlı tutuluyor. Akranlarından alınan geribildirim ile ilgili yorumların çok az olduğu görülüyor.

"Başımızdaki sorumlu hocanın sorularına verdiği yeterli cevaplardan ve ilgisinden memnun kaldım."

"... Herkes uygulamalı olarak yaptı. Diğer arkadaşlarımı izlerken iyice pekiştirdim..."

"Arkadaşlar heyecanlı oluyorlar lütfen hoş görülsün. Bence eğitim veren büyüğümüz ne kadar

az gülerse iş o kadar ciddiye biner. Eğer o gülüyorsa arkadaşlar da güldüğü için o an dikiş atan heyecanlı arkadaş direkt ona gülündüğünü algılar ve iş kötüye gider.”

8. Öğrenim rehberlerinde beceriler uygun basamaklandırılmıştı.

Önermenin ilk dönem puan sıralaması 2 iken, ikinci dönem sıralama 4. sıraya düşmekte fakat daha yüksek puanlanmaktadır. Dönemlerin puanları arasındaki istatistiksel fark anlamlıdır (U = 57548.5, p = 0.003, r=0.11). Nitel veriler nicel verileri desteklememektedir. Her iki dönemde de basamakların sıralanışı ile ilgili geribildirim sayısı kısıtlıdır, olanlar da olumlu yönde değerlendirme içeriyor.

“Eğitim bana göre gayet güzeldi ve ileride bu beceriyi meslek hayatımda kullanacağımı düşünüyorum. Ancak eğitim materyalleri ve eğitim sırasındaki bazı basamaklar yetersizdi. Ama eğitimin faydalı olduğunu düşünüyorum.”

9. Eğitim sonrasında kendimi yeterli hissettim. Önermenin ilk dönem puan sıralaması 10 iken, ikinci dönem 12. sıraya düşmekte fakat daha yüksek puanlanmaktadır. Dönemlerin puanları arasındaki istatistiksel fark anlamsızdır (U = 62400, p = 0.232). Nitel veriler nicel verileri desteklemiyor. İkinci dönemde öğrencilerin kendini yeterli hissetme bildirimleri oldukça yüksek ve ayrıntılıdır.

“her şey çok aceleye geldi ve çok kalabalıktı.”

“Doğru dikiş atabilmek insana bir özgüven veriyor ileride nasıl yaparım endişesi kayboluyor.”

“Eğitim sonrası kendimi gayet yeterli hissettim.

Beceriye uygularken yeterince eğitmen desteği aldım gayet keyifli geçti eğitimi aldığımdan memnunum Eleştirecek herhangi bir şey olduğunu sanmıyorum ama meslek yaşamımda kullanabilmem için hastaya uygulanırken izlemem gerektiğini düşünüyorum...”

10. Eğitimin sınıf düzeyim için uygun olduğunu düşünüyorum.

Önermenin ilk dönem puan sıralaması 6 iken, ikinci dönem puanı 10. sıraya düşmekte ve puanlama değeri düşmektedir. Puanlar arası istatistiksel fark anlamlıdır (U = 54973, p = 0.001, r = 0.16). Nitel veriler nicel verileri desteklemiyor. Her iki dönemde de öğrenciler eğitimin sınıf düzeyleri için uygun olduğunu belirtiyor.

“Dikiş atma ve alma becerisinin tıp hayatımız boyunca kullanacağımız bir beceri olduğunu düşünüyorum ve bence dönem 3 için uygun bir beceri eğitimiydi. Ancak her masada en az 2 maket olsa daha çok yineleme imkanımız olabilirdi. Çünkü

bu beceride çok tekrar etmenin önemli olduğu kanısındayım.”

11. Eğitimi almaktan memnunum.

Önermenin ilk dönem puan sıralaması 2 iken, ikinci dönem puanlama 1. sıraya yükseliyor. Dönemlerin puanları arasındaki istatistiksel fark anlamsızdır (U = 62793.5, p = 0.304). Nitel veriler nicel verileri desteklemiyor. İkinci dönemde öğrencilerin memnuniyet bildirimlerine değişikliği olumlu bulduklarına yönelik açıklamalar eşlik ediyor. İlk dönem öğrencileri programa yönelik eleştiriler sıralarken, her şeye rağmen eğitimi almaktan memnun oldukları yönünde bildirimlerde bulunuyor.

“Gayet hoşuma gitti, tıp fakültesinde okuduğumu pratik olarak da hissettim. Bu gibi eğitimlerin artırılmasını isterim”

“Daha çok materyal olsa ve dikiş atmayı yineleme imkanı bulabilsek daha iyi olurdu ama ben kendi adıma aldığım eğitimden her halükarda memnunum.”

“Dikiş atma bence tıptaki en temel ama en önyargılı yaklaşım (hekim tarafından) prosedürlerden biri. Oldukça kompleks ve biraz el becerisi gerekiyor. Ben şahsen bu beceri için biraz daha süre ayrılması taraftarıyım ama genel olarak bu temel prosedürü öğrendiğim için memnunum.”

“İyi bir eğitimdi. Dikiş atmayla ilgili önyargı ve tedirginliklerimi atmada faydalı oldu.”

12. Beceriye meslek yaşamımda kullanabileceğimi düşünüyorum.

Önermenin ilk dönem puan sıralaması 7 iken, ikinci dönem puanı 9. sıraya düşmekte fakat daha yüksek değerle puanlanmaktadır. Puanlar arası istatistiksel fark anlamlıdır (U = 55524.5, p = 0.001, r = 0.15). Nitel veriler nicel verileri destekliyor. İlk dönemde öğrencilerin olumlu ve olumsuz yönde bildirim oranları birbirine yakınken, ikinci dönemde öğrencilerinin değerlendirmeleri daha çok olumlu yönde oluyor.

“Gerçekte yapabilecek miyim emin değilim.”

“Dikiş atma eğitiminin çok gerekli ve iyi öğrenilmesi gereken bir eğitim olduğunu düşünüyorum, daha çok yineleme imkanımızın olabilmesi bu beceride kendimizi geliştirebilmemizi sağlar, prelinik dönemde bu eğitimi almamız faydalı oldu”

TARTIŞMA

2012-2013 akademik yılı öğrenci geribildirimleri ve eğiticilerin değerlendirmesi ile programda değişikliğe gidilmesinin öğrenciler tarafından olumlu karşılandığı ve bu sonucun 2013-2014

akademik yılı öğrenci geribildirimlerine yansıdığı görülmektedir. Uygulama öncesi ve sonrası elde edilen geribildirimlerin benzeşen ve ayrılan yönleri aşağıda yer almaktadır.

Öğrencilerin beceri ile ilgili ortak değerlendirmeler:

- Eğitim filmini yeterli buluyorlar ve eğiticinin teorik anlatımı ile ilgili düşünceleri olumlu yöndedir.

- Maketlerin gerçekçi olmadığını, süngere dikiş atmak ile gerçek dokuya dikiş atmanın aynı şey olmadığını söylüyor. Öğrenciler maketleri ve malzemeleri yetersiz bulsa da eğitimi değerli bulup memnuniyet ifadesi kullanabiliyor.

“Açıkçası bu eğitimle ilgili tek sorun hala süngere dikiş atmamız, biraz daha realistlik bir maket daha yararlı olabilir.”

- Beceriye değer verip daha çok pratik yapmak istiyorlar.

“Şimdiye gördüğüm en iyi beceri eğitimdi. Dikiş atma ve alma becerisini kazanmak benim açımdan çok önemliydi. Gelecekte bana katkısı çok önemli, böyle çalışmaların devam etmesi gerekmektedir.”

- Beceri derslerinin arttırılmasını istiyorlar.
- Aynı beceriyi yıl içerisinde tekrarlamak istiyorlar.

“Tekrar edilmesi gereken bir beceri. Sene içinde bir kere daha çalışılması gerekebilir.”

“Eğitim yeterli ve öğreticiydi; ancak bu tarz mesleki beceri eğitimlerinin sayısının artması çok daha iyi olacaktır.”

- Becerinin buldukları yıla uygun olduğunu düşünüyorlar.

- Beceriye gerekli görüyorlar
- Beceriye öğreniyor olmaktan memnunlar.

Öğrencilerin değişime ilişkin görüşleri

Öğrenciler gerçekleştirilen değişimin farkındalar, dikkate alınmış olmaktan duydukları memnuniyeti ifade ediyorlar.

“Eğitim yeterliydi. Grup sayısının azaltılmış olması herkesin beceriyi uygulaması adına çok yararlıydı.”

“Eğitim kalitesi ve her öğrenciye beceriyi pekiştirmek için verilen zaman yeterliydi.” “Geçen senelere göre eğitici başına düşen öğrenci sayısının azalması, birkaç kez tekrar yapma olanağı sundu bize. Bu açıdan eğitim sürecinin daha verimli olduğunu düşünüyorum.”

“Şimdiye kadarki en zevkli beceri eğitim oturumuydu. İki gruba ayrılması çok isabetli olmuş böylece herkes işlemi uygulayabiliyor ve eğitmen desteği alabiliyor.”

Öğrenci geribildirimlerindeki eksik yönler

Çalışmada her iki dönemde de eğitimin basamakları ile ilgili öğrenci geribildirimlerinin çok az olduğu görülmektedir. Öğrencilerin becerinin akranları ile birlikte alıyor olmalarının öğrenmelerine etkisi ve motivasyonları ile ilgili değerlendirmeleri de aynı şekilde yetersiz kalmaktadır. Bu sorunun beceri eğitiminde teknik becerilerin öğretilmesindeki yaklaşımın ve gerekçenin öğrenciler ile paylaşılması ile aşılabileceği değerlendirilmektedir. Öğrencilerin dikey entegrasyona uygun ve mezuniyete yakın zamanda değerlendirmeleri alındığında görüşlerinin değişebileceği düşünülmektedir. Benzer bir değerlendirme Mete ve Uysal, çalışmasında da yapılmaktadır. Beceri eğitiminin probleme dayalı öğrenme ilkeleri ile uyuşmadığı, öğrencinin problem çözme ve kritik düşünme becerisi kazanması için gerekli motivasyonu elde edemediği değerlendirilmiş ve programlarında değişikliğe gidilmiştir(8). Geribildirimler sonrası yeniden yapılandırılmış olan laboratuvar öğrenme sürecinin ve öğretim elemanları tarafından olumlu karşılandığı geribildirimlerden anlaşılmıştır. Özcan ve arkadaşları eğitim ekibinin deneyimleri ve öğrenci geribildirimleri doğrultusunda eğitim yöntem ve gereçlerinde değişiklikler yapılmış, eğitici sayısı artırılmış, “Etkin geri bildirim alma ve verme” konulu uygulama eklenmiştir. Yapılan değişikliklerin, kursun etkinliğini, kurstan duyulan hoşnutluğu arttırdığı bildirilmiştir(9).

Beceri formunda “beceriye meslek yaşantımda kullanabileceğimi düşünüyorum” önermesinin anlaşılabilirliği üzerinde durulması gerektiği görülmektedir. Öğrencinin “ bu Beceri mesleki gereklilik ve uygulamak zorundayım” ile “bu beceri konusunda yetkinim ve uygulayabilirim” gibi iki farklı bakış açısı ile değerlendirildiği görülmektedir. Benzer sorun “Beceriye yeterince yineleme olanağı buldum” önermesi için de geçerlidir. Öğrencilerin bazılarının “beceriye o oturumda yeterince tekrarlamak” ile “dönem içi beceri uygulama saatlerinde tekrarlamak” arasında yorumlarda buldukları görülmektedir.

Mesleki becerilerin öğretilmesinde her bir beceri için ideal öğrenci sayısı, öğrenci maket oranı, tekrar sayısı, beceri için gerekli süre gibi parametrelerin geliştirilmesine yönelik çalışmalara gereksinim olduğu görülmektedir(10,11). Eğitim sonrası öğrencilerin yeterliliği ve bu becerilerin faydası değişik ölçme yöntemleriyle de değerlendirilmelidir(12).

Becerilerin öğretilmesinde psikomotor becerilerin öğretilme yaklaşımının benimsendiği görülmektedir(3,13). Eskiocak çalışmasında biyokimya uygulama eğitiminde analizlerin prensiplerini bilme konusunda öğrenim hedefine ulaşamadığına dikkat çekmektedir. İlk uygulamada memnuniyetin bu kadar yüksek olması, venöz kan alma becerisinin eğitim rehberi kullanılarak, önce eğitim danışmanı tarafından tek tek basamaklar açıklanıp uygulanarak gösterilmesi ve arkasından yine eğitim rehberi eşliğinde en az bir kez her öğrenciye uygulanması ile açıklamaktadır(14).

MÖTEUÇEP yüzeysel sütür atma ve alma becerisi için öğrenme düzeyini 3, "Karmaşık olmayan, sık görülen, durumlarda / olgularda uygulamayı yapar" şeklinde belirlemiştir. Beceriye yalnızca teknik boyutu ile değil, ön değerlendirme yapma, gerekli planları oluşturma, uygulama, süreç ve sonuçlarıyla ilgili hasta ve yakınlarını / toplumu bilgilendirmeyi de kapsayacak şekilde ele almaktadır. Bu nedenle becerinin öğretilmesinde dikey program uyumunun incelendiği, yetkinliğin MÖTEUÇEP beklentilerini karşılama düzeyinin test edildiği çalışmalara gereksinim vardır.

KAYNAKLAR:

1. TIPDEK. Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2014. <http://www.tipdek.org/pdf/ulusalcep2014.pdf> adresinden erişilmiştir.
2. Gürpınar E, Mamaklı S, Alimoğlu MK, et al. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Mesleksi Beceri Uygulamaları Hakkındaki Öğrenci Geri Bildirimleri. Tıp Eğitimi Dünyası 2006; 23:58-64.
3. Durak Hİ. Tıpta mezuniyet öncesi mesleksi beceri eğitimi ve beceri laboratuvarları. Tıp Eğitimi Dergisi 2001; 5:34-44.
4. UTEAK. MÖTE standartları 2015. http://www.uteak.org.tr/uploads/belge/MOTE_STANDARTLAR_2015.pdf adresinden erişilmiştir.
5. Karabilgin ÖS, Şahin H. Eğitim Etkinliğini Değerlendirmede Öğrenci Geri Bildirimlerinin Kullanımı. Tıp Eğitimi Dünyası 2006; 21:21-33.
6. Sarıkaya Ö, Gülpınar MA, Keklik D, et al. Öğrencilerin sesini dinlemek: Eğitimin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. Tıp Eğitimi Dünyası 2002; 9:6-12.
7. Günüşen NP, Üstün B. Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Eğitimde Verilen Geribildirim Yönelik Görüşleri. Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences 2012; 15:3.

8. Mete S, Uysal N. Hemşirelik mesleksi beceri eğitiminde bir model uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2009; 2:3-115.

9. Özcan S, Gürsel Y, Günay T, et al. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel iletişim becerileri programına ilişkin öğrenci geri bildirimleri ve programda yapılan değişiklikler. Tıp Eğitimi Dünyası 2004; 17:35-42.

10. Günay O, Mazıcıoğlu, MM, Mıstık S. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde Klinik Öncesi Beceri Eğitimi. Tıp Eğitimi Dünyası 2001; 5:43-6.

11. Eker F, Açıkgöz F, Karaca A. Hemşirelik Öğrencileri Gözüyle Mesleki Beceri Eğitimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2014; 4:291-94.

12. Karaoğlu N, Şeker M. Selçuk Üniversitesi'nde Temel Mesleki Beceri Eğitiminin Öğrenci Geri Bildirimleri İle Üç Yıllık Değerlendirmesi. Tıp Eğitimi Dünyası 2011, 29: 48-55.

13. Çifçili S, Uzuner A, Ünalın P, Akman M. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Beceri Laboratuvarı Uygulamaları. Tıp Eğitimi Dünyası 2006; 21:1-10.

14. Eskiocak S, Gökmen SS, Erbaş H, et al. Dönem II Öğrencileri Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyokimya Uygulama Eğitimini Değerlendiriyor. Turk J Biochem 2004; 29:3-216.